

ARTS EN SAMENLEVING.

EEN ENKELE OPMERKING OVER DESKUNDIGEN,

DOOR

J. P. L. HULST, arts, lector in de gerechtelijke geneeskunde
aan het Instituut voor tropische ziekten te Leiden.

De houding der deskundigen voor de rechtbank heeft mij de laatste jaren uit den aard van mijn werkkring belang ingeboezemd en het heeft mij meermalen verwonderd, op welke wijze hun oordeel over een bepaald punt gevormd werd, meer nog dan wie zich als deskundigen deden gelden. Bij het doorwerken der literatuur over de longproef trof het mij eveneens meermalen, dat vroeger evenals in den tegenwoordigen tijd, het uitspreken van een oordeel door deskundigen voor den rechter van instructie, zoowel als voor de rechtbank, beheerscht wordt door verschillende beweegredenen, welke in strijd zijn met de beginselen, volgens welke een juist oordeel moet en kan gegeven worden en met een nauwgezette opvatting omtrent den bij een dergelijke gelegenheid zoo juist van te voren afgelegden eed. Laat ik echter dadelijk eraan toevoegen, dat die beweegredenen, afgezien van enkele uitzonderingen, meermalen, voor zoover de deskundigen geneeskundigen zijn, hun oorsprong vinden in de humane eigenschappen en den daardoor beheerschten gedachtengang van in de praktijk werkzame geneesheeren. Wat toch moet in de allereerste plaats het grondbeginsel zijn, waarop zich de deskundige bij het geven van zijn oordeel stelt? Niet anders dan, gegeven den stand van zijn wetenschap op een bepaald oogenblik, te trachten bij zijn oordeel zooveel mogelijk de *waarheid* te benaderen; waarbij het feitenmateriaal zijn uitgangspunt moet wezen, een materiaal, dat, wanneer het hem geen volkomen zeker oordeel mogelijk maakt, de basis moet zijn, om hem het meest waarschijnlijke in een bepaald geval in het licht te doen stellen. Dat de aard van zijn wetenschap hem betrekkelijk dikwijls niet in staat stelt met een wiskundige zekerheid een oordeel uit te spreken, is helaas maar al te waar, dat hij daarin echter geen reden mag vinden in die gevallen zich met een „ik weet het niet” er af te maken, is even zeker. Dat hij echter bij die onzekerheid zich niet mag laten verleiden uit algemeen menschelijke gevoelens zijn oordeel te wijzigen ten gunste of ten nadeele van den verdachte — het moge moeilijk zijn, het moge hem zelfs dikwijls in tweestrijd brengen —, spreekt, naar mijn meening, voldoende duidelijk van zelf. Wil hij voor den rechter een psychologisch gemotiveerde uiteenzetting geven van de daad van den verdachte — beter late hij dit aan den verdediger over —, hij moge dat, wanneer het hem toegestaan wordt, probeeren,

maar hij mag zijn oordeel, dat op de feiten gegrond moet zijn, niet veranderen. Dat de deskundige over een zoo volledig mogelijke verzameling van gegevens zal moeten kunnen beschikken, behoeft geen betoog; „een ervaren geneesheer moet alle omstandigheden, yder in het bijzonder naspeuren, en onderzoeken, waardoor hij niet alleen een goetd oordeel formere, maar ook van zoodanige verschillentheid den regter met eerbied onderrigte”, schreef reeds IDEMA in 1739 in navolging van ALBERTI. In dien tijd gedroegen echter ook niet alle deskundigen zich op de juiste wijze; de één scheen het noodig te achten op te treden als wreker van misdrijven, een ander scheen zijn wetenschap te benutten om de misdadige personen aan hun gerechte straf te onttrekken. Bij den kindermoord kwamen deze opvattingen al zeer sterk voor den dag. PLOUQUET berispt die geneeskundigen, die, zoodra zij bij den pasgeborene een teeken van leven gevonden hebben, dadelijk van moord spreken en de pijnbank willen zien toegepast, die iedere blauwe plek als een teeken van geweld beschouwen en dorsten naar bloed, terwijl CAMPER in omgekeerde richting zondigt, wanneer hij zegt: „de menschelijkheid schijnt te vorderen, dat wij door een regtmatig medelijden aangedaan, over alle, die zig in misdaaden, en vooral in dezen (kindermoord) vergreipen, altoos in voordeel van de Beschuldigde besluiten”, waardoor hij tot het feit komt, volkomen tegen beter weten in, „te besluiten, dat in geval de longen van een pasgeboren kind in water zinken, stellig te berigten dat het kind waarlijk dood geboren was”. Toch was het eenig juiste standpunt ook in die dagen bekend en vond een aanhanger in den bekenden HENKE: „die Wahrheit ist die erste und heiligste Pflicht für den Richter sowohl als für den Gerichtsarzt”. Wie de meening van CAMPER volgt, spreekt, zegt HENKE, „wissentlich oder unwissentlich einen falschen Satz aus, ob das Gewissen des gerichtlichen Artzes bei diesen Verfahren, wodurch eine schuldige begünstigt wird, ganz ruhig seyn könne, möge dahin gestellt seyn, der Rechtspflege kann es aber unmöglich gleichgültig syn ein solches Verfahren zur allgemeinen Regel erhoben zu sehen!” En zooals het anderhalve eeuw geleden was, is het nu voor een deel nog! Bij het onderzoek, bij het rapport, bij de verklaring voor den rechter mag slechts één ding onze besluiten beheerschen: de waarachtige zucht om de waarheid met de grootste nauwkeurigheid te benaderen; men mag zich niet afvragen, of men door de volledigheid van het onderzoek of door de onvolledigheid ervan een verdachte zal bevoordeelen of benadeelen, het onderzoek zij in alle deelen steeds zoo volledig mogelijk, al zou ook het laatste schakeltje in dat onderzoek de oorzaak kunnen zijn, dat men in strijd met zijn menschlievende gevoelens zou geraken. Zoo is het niet alleen met ons oordeel, waar het een strafbare daad betreft, doch ook daar waar men een oordeel moet uitspreken over het al of niet toekennen van een uitkeering van een levensverzekering, van een ongevallenverzekering of wat ook van dien aard. Dat het uitspreken van een oordeel, vooral van den geneesheer, die krachtens de keuze van zijn beroep een medelijdend hart moet hebben, dikwijls niet aangenaam moge zijn voor zijn gevoel, spreekt van

zelf. Wanneer aan een behoeftige weduwe met twaalf kinderen door een deskundig oordeel een uitkeering onthouden wordt, of wanneer mede op grond van het rapport van een deskundige een jarenlange straf wordt gegeven, zal hem dit zeer zeker leed doen; het mag hem echter niet doen wankelen in zijn oordeel. De rechter moet zeker er van zijn, dat het oordeel van den deskundige zuiver zij, de rechter heeft het recht en ik zou meenen de plicht, bij zijn vonnis met alle bijomstandigheden rekening te houden; dit valt *buiten* de competentie van den deskundige. Het mag niet voorkomen, neen het moet ondenkbaar zijn, dat de deskundige geneeskundige den invloed ondergaat door omstandigheden buiten het feitenmateriaal der zaak; noch de behoeftige maatschappelijke toestand van een verzekerde, noch de groote draagkracht van de verzekeringsmaatschappij of zelfs van den staat, noch het treurige lot der nabestaanden van den beklagde en van hemzelf bij een eventueele veroordeeling, noch het feit, dat de beklagde eenzelfde of aanverwant vak beoefent als de deskundige zelf, waardoor het medelijden sterker kan zijn, of het eigenbelang een rol kan gaan spelen; noch de zucht om hetzij den rechter van instructie, hetzij den ambtenaar van het openbaar ministerie, hetzij den verdediger aangenaam te zijn, soms terwille van zijn eigen beroep, mogen hem van den weg der waarheid verwijderd houden. Het moet onmogelijk zijn, dat, hetzij door het Openbaar Ministerie, hetzij door den verdediger of door wien dan ook, ook maar met een schijn van grond zou kunnen beweerd worden, dat de deskundige zich op een onzuiver, door bijomstandigheden invloed ondergaan hebbend, standpunt zou hebben gesteld. Onmogelijk moet het zijn, dat van de zijde van het Openbaar Ministerie beweerd kan worden, dat de deskundige zooveel moeite heeft gedaan den beklagde te sparen, al is dan ook de beklagde een persoon, met wien men medelijden kan hebben, een collega of een indirekte bekende. De waarde van den deskundige in het algemeen wordt hierdoor verkleind, het vertrouwen van den rechter in zijn oordeel ernstig geschokt. Terwijl dikwijls reeds aan den deskundige in eerste instantie, die bij het uitbrengen van zijn rapport veelal de zaak als zoodanig nog niet voor zich ziet en de mogelijkheid nog niet heeft gehad zich in de bijomstandigheden te verdiepen, dus uit den aard der zaak nog niet partijdig kan geworden zijn, groote eischen gesteld worden, verkeert de deskundige à décharge in dit opzicht in veel moeilijker omstandigheden. Deze, door den verdediger te hulp geroepen, heeft zoo licht de neiging, het is mij uit persoonlijke ervaring bekend, zich min of meer partij te stellen. Dit neemt niet weg, dat zijn optreden voor de rechtbank van groot nut kan zijn, en volkomen gerechtvaardigd. Hij kan en moet wijzen op de onvolledigheid van de uitgebrachte rapporten, hij moet wijzen op fouten in de conclusies, waar hij die meent te ontdekken, doch hij moet zich ook rekenschap geven van den gedachtengang van den deskundige in eersten aanleg en zich afvragen of, wanneer hijzelf in eersten aanleg ware opgetreden, zijn meening niet volkomen overeenkomstig die van den eersten deskundige zoo geluid hebben. De geneeskundige wetenschap in het bijzonder is geen wiskunde en

leent zich zoo spoedig tot het toepassen eener kritiek om de kritiek. Bovendien is nog altijd juist wat in 1860 SIMEONS schreef: „In foro muss jeder einzelne Fall für sich beurtheilt werden, d.h. man muss nicht alles das, was Beobachtung jemals vorgeführt oder die Skepsis ersonnen hat, obgleich es auf ihn nicht anwendbar ist, anführen um den Richter das Resultat zweifelhaft erscheinen zu machen”. Deze neiging kan den deskundige parten spelen tot zijn eigen en anderer schade!

Mei 1922.

TUBERCULOSE-BESTRIJDING TE APELDOORN.

Met veel genoegen en belangstelling las ik het artikel van METZLAR in het nummer van 24 Juni. Naar aanleiding van zijn meening, dat de vereenigen tot bestrijding der tuberculose, naast de huisbezoekster, ook verpleegsters in dienst moesten hebben, die door de huisbezoekster bij de menschen zouden moeten worden geïntroduceerd, zou ik hem willen vragen: ware het dan niet veel beter, langzamerhand de huisbezoeksters, uitsluitend voor de tuberculose te vervangen door verpleegsters met tuberculose-diploma? Dit systeem is in Groningen en Friesland bijna overal ingevoerd; het bevalt, voor zoover mij bekend is, uitstekend. Wat Friesland betreft, alleen in Leeuwarden heeft men afzonderlijke Groene-Kruis- en tuberculose-vereenigen met wijkverpleegsters zonder tuberculose-diploma en een huisbezoekster met dat diploma. Ook naar mijn meening zijn er aan dit afzonderlijk werken nadeelen verbonden; als de patiënt zóó ziek wordt, dat er verpleging noodzakelijk is, komt de huisbezoekster dikwijls niet meer; dit is m.i. geen goede toestand. In verband hiermee verwijs ik naar mijn artikel in het *Witte- en Groene Kruis* van Mei j.l. en naar dat van TEN HAVE in het nummer van Juli j.l. Wij moeten op den duur veel meer samenwerking verkrijgen tusschen tuberculose en Groene-Kruis-werk.

Als schoolarts kom ik nog terug op de uitlating van mijn collega „elders”. Ik heb wel de contrôle over het onderwijzend personeel; deze kost mij veel tijd, die ik aan mijn eigenlijk werk moet onttrekken; ik zou dus wel wenschen, dat deze op een anderen dienst werd overgebracht. Maar ik ben het niet eens met dien collega, die maar liever niet wil weten, of een onderwijzer tuberculose heeft. Als ik zoo iemand ontdekte, zou ik in de eerste plaats probeeren hem zóólang uit de school te verwijderen door plaatsing in een ziekenhuis of sanatorium, dat hij òf niet meer opgaf, òf in elk geval zooveel geleerd had, dat hij wist, hoe gevaarlijk hij voor de kinderen kan zijn, wanneer hij onvoorzichtig leeft en hoe hij in elk geval zijn best kan doen, de aan zijn zorgen toevertrouwde jeugd zoo min mogelijk te besmetten. Was de aandoening niet ernstig genoeg voor een rustkuur, dan zou ik toch trachten hem, van wien men als ontwikkeld mensch toch ook wel medewerking kan verwachten, zoo goed mogelijk in te lichten. Het is wel zeer jammer, dat een goede ziekteverzorgingswet nog steeds ontbreekt.

De collega van elders doet mij denken aan de bekende klippen; in het belang van de kinderen wil hij op goeden voet blijven met het personeel, maar hij laat zenuwstig besmetten!

Nog eens: voor zoover mij bekend is, hebben de meeste schoolartsen de contrôle op het zieke personeel niet; m.i. wordt deze beter door een anderen dienst verricht.

P. DE VRIES JZN.

Leeuwarden,
14 Juli 1922.

Secretaris van de Friesche tuberculose-
commissie en schoolarts.